

Problematische Jeugdgroepen in Nederland

Omvang en aard in het najaar van 2010

De politie heeft haar informatiepositie met betrekking tot de omvang en aard van problematische jeugdgroepen de afgelopen jaren sterk verbeterd. In deze rapportage wordt voor de tweede keer een landelijk beeld gepresenteerd.

Afbakening van de analyse

In deze rapportage wordt een beeld gegeven van de aantallen problematische jeugdgroepen zoals deze – in het najaar van 2010 – vanuit het perspectief van de politie in beeld zijn gebracht. We beperken ons tot het geven van aantallen. Aspecten als kenmerken, samenstelling en gedrag van individuele jeugdgroepen zijn te beschouwen als lokale veiligheidsinformatie. Dergelijke informatie is voor de aanpak in gemeenten vanzelfsprekend wel cruciaal.

We besteden geen aandacht aan aanvaardbare jeugdgroepen. Dit zijn groepen die op straat zijn en geen hinder of overlast veroorzaken. Dit betekent overigens niet dat dergelijke groepen niet belangrijk zijn voor de gemeente. Ze blijven in deze rapportage echter buiten beschouwing omdat het geen taak van de politie is om deze groepen in beeld te brengen.

De aanpak van problematische jeugdgroepen is een lokale aangelegenheid onder bestuurlijke regie van gemeenten. Onderhavige, landelijke rapportage is dan ook een rapportage op hoofdlijnen die gebaseerd is op de regionale stand van zaken in de maand september 2010. Het is een cijfermatig overzicht van de aantallen hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen gerelateerd aan de bevolkingsamenstelling en de mate van verstedelijking. Voor de totstandkoming van dit overzicht maken de 25 politieregio's in ons land gebruik van de shortlistmethodiek.

Anno 2010 kent de politie in Nederland in totaal 1.527 jeugdgroepen, waarvan 1.154 hinderlijke jeugdgroepen, 284 overlastgevende jeugdgroepen en 89 criminele jeugdgroepen. Daarmee is sprake van een daling van het aantal problematische jeugdgroepen ten opzichte van 2009 van 13 procent. De daling is het sterkst voor hinderlijke en overlastgevende jeugdgroepen, maar

ook het aantal criminele jeugdgroepen vertoont een bescheiden daling. Net als in 2009 het geval was, neemt het gemiddelde aantal hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen in een gemeente toe naarmate een gemeente als meer verstedelijkt geldt.

In de meeste politieregio's (18) is sprake van een daling van het aantal jeugdgroepen, in zes politieregio's is sprake van een stijging en in één politieregio blijft het aantal problematische jeugdgroepen gelijk.

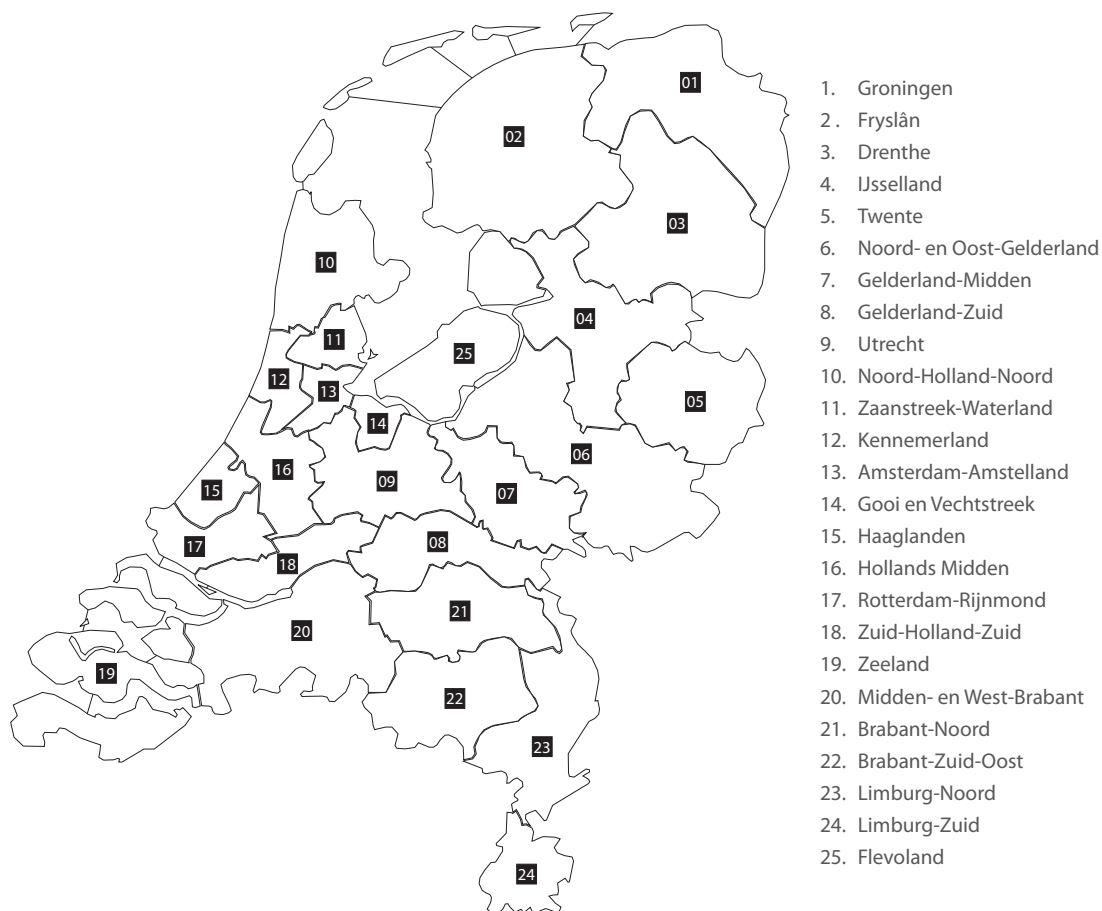
De ernst van de jeugdgroepenproblematiek laat duidelijke verschillen zien tussen de regio's. Zowel verschillen in de aantallen als de aard van de jeugdgroepen zijn daar debet aan. Het blijft overigens wel steeds van belang – zo laten de analyses zien – om het beeld van de jeugdgroepen in verband te brengen met het aantal jeugdige inwoners in een regio. Hoe meer jeugd er in een gebied woont, hoe groter de kans op de aanwezigheid van problematische jeugdgroepen.

Het fenomeen - overlast en criminaliteit in groepen

Het deel uitmaken van een groep en het verken-
nen van grenzen is een min of meer 'normaal'
onderdeel van het opgroeigedrag van jongeren.
Er zijn verschillende verklaringen te geven voor
de vraag waarom jongeren hinderlijk, overlast-
gevend en crimineel gedrag vertonen in groeps-
verband. Zo kunnen jongeren door de druk van
de groep normovertredend gedrag vertonen,
biedt de groep veiligheid in termen van anoniem
of sterk zijn of kan het zo zijn dat het deel
uitmaken van een groep een rationele overwe-
ging is om delicten beter te kunnen uitvoeren.
Uit onderzoek is bekend dat 75 procent van de
jeugdcriminaliteit in ons land voortkomt van-
uit de groep of groepsdynamische processen.
Aandacht voor problematische jeugdgroepen is

dan ook van belang om overlast en criminaliteit
door jongeren tegen te gaan en om de leden
van de groep een perspectief te bieden.
Een noodzakelijk voorwaarde voor een goede
aanpak is het inzichtelijk maken van de omvang,
aard en kenmerken van jeugdgroepen op lokaal
niveau. Sinds 2009 maken alle politieregio's een
rapportage problematische jeugdgroepen, die
voor prioritering wordt voorgelegd aan de drie-
hoek. Deze rapportage staat aan de basis van
een gemeenschappelijke aanpak van proble-
matische jeugdgroepen door gemeente, politie,
jeugd- en jongerenwerk en openbaar ministe-
rie. Afhankelijk van de problematiek nemen ook
andere organisaties deel aan de aanpak.

Figuur 1 – Politieregio's in Nederland

Hoe is deze rapportage tot stand gekomen?

Zoals aangegeven, maken alle politieregio's periodieke inventarisaties met behulp van de shortlist; een vragenlijst om een problematische jeugdgroep te typeren. Wijkagenten vullen shortlisten in die vervolgens gecheckt en beschreven worden door analisten. De resultaten hiervan worden neergelegd in lokale rapportages. De algemene gegevens uit deze rapportages zijn in de maanden oktober en november van 2010 verzameld via een landelijk format op basis van een stand van zaken per september en vormen de basis van deze rapportage.

Jeugdgroepen getypeerd

Hinderlijke jeugdgroep

Deze groep hangt wat rond in de buurt, is af en toe luidruchtig aanwezig en trekt zich niet zoveel aan van de omgeving. Soms loopt het uit de hand en zijn er kleine schermutselingen, maar dat is doorgaans snel in de kiem gesmoord en vaak ook meer toeval dan gepland. Ook maakt de groep zich incidenteel schuldig aan kleine vernielingen. Een beperkt aantal jongeren maakt zich soms schuldig aan (veelal lichte) gewelds- en (in mindere mate) vermogensdelicten. Over het algemeen is het een groep die nog voldoende 'autoriteitsgevoelig' is en aanspreekbaar is op zijn gedrag.

Overlastgevende jeugdgroep

Deze groep is iets nadrukkelijker aanwezig, kan af en toe provocerend optreden, valt omstanders wel eens lastig (uitschelden of zelfs intimideren), vernielt regelmatig allerlei zaken en laat zich veel minder gelegen liggen aan andere mensen. Geweldsgebruik wordt niet geschuwd en de groepsleden zijn ook minder goed te corrigeren. Ook de lichtere vormen van criminaliteit waar de groep zich schuldig aan maakt, worden doelbewuster gepleegd en de groepsleden zijn ook meer bezig om te zorgen dat ze niet gepakt worden.

Criminele jeugdgroep

Deze groep bestaat (in ieder geval voor een deel) uit jongeren die behoorlijk op het criminele pad zijn geraakt. Ze zijn al vaker met de politie in aanraking gekomen. Kenmerkend voor dergelijke groepen is dat ze meer en meer criminaliteit plegen voor het financiële gewin in plaats van voor de kick of het aanzien. Deze jongeren scoren ook hoog op de delicten waar de andere twee typen groepen hoog op scoren. De feiten zijn echter ernstiger en ze schrikken ook niet terug voor het gebruik van geweld.

Shortlistmethodiek in het kort

De methodiek om problematische jeugdgroepen in beeld te brengen, heet shortlistmethodiek. Een door de wijkagent in te vullen vragenlijst, de zogeheten shortlist, vormt de basis voor het inzichtelijk krijgen van de groepen. Onderwerpen die daarin aan de orde komen, zijn locaties waar de groepen zich ophouden, samenstelling van de groepen, dagelijkse bezigheden, riskante gewoonten, recent delictgedrag en structuur binnen de groepen. Het is een eerste, subjectieve inventarisatie van de aard en omvang van problematische jeugdgroepen op basis van straatinformatie waaruit duidelijk wordt om welk type gedrag het eigenlijk gaat. Groepen worden op basis van kenmerken en

gedrag getypeerd als hinderlijk, overlastgevend of crimineel. De typering is van belang omdat niet alle probleemgroepen hetzelfde zijn in achtergronden, kenmerken, samenstelling en gedrag en dus ook vragen om een aanpak die bij de groep en zijn groepsleden hoort.

In sommige gevallen worden hinderlijke of overlastgevende jeugdgroepen op basis van aanvullende kenmerken als straatbende en criminele jeugdgroepen als jeugdbende getypeerd. Het gaat dan bijvoorbeeld om kenmerken die iets zeggen over de structuur van de groep zoals de mate van hiërarchie in de groep, de aanwezigheid van leidende figuren en de planning van (criminele) activiteiten.

Problematische jeugdgroepen in 2010: aard en aantal

Nederland telt in het najaar van 2010 in totaal 1.527 problematische jeugdgroepen. Onderscheiden naar type gaat het om 1.154 hinderlijke, 284 overlastgevende en 89 criminele jeugdgroepen. Van deze groepen worden er vijftien als straatbende en zes als jeugdbende gekwalificeerd.¹

Uit dit overzicht blijkt dat ons land vooral (75.5%) hinderlijke jeugdgroepen (de lichtste categorie) heeft. Groepen die wat betreft hun gedrag en criminaliteit lastiger zijn dan wel meer aandacht vragen, zoals overlastgevende (18.5%) en criminele jeugdgroepen (6%), komen minder voor.

1. In de bijlage bij deze rapportage is een cijfermatig overzicht per politieregio weergegeven.

Jeugdgroepen per regio in beeld

Om de problematiek inzichtelijk te maken, wordt er per type jeugdgroep een landelijk beeld naar politieregio gepresenteerd in de vorm van een kaart.

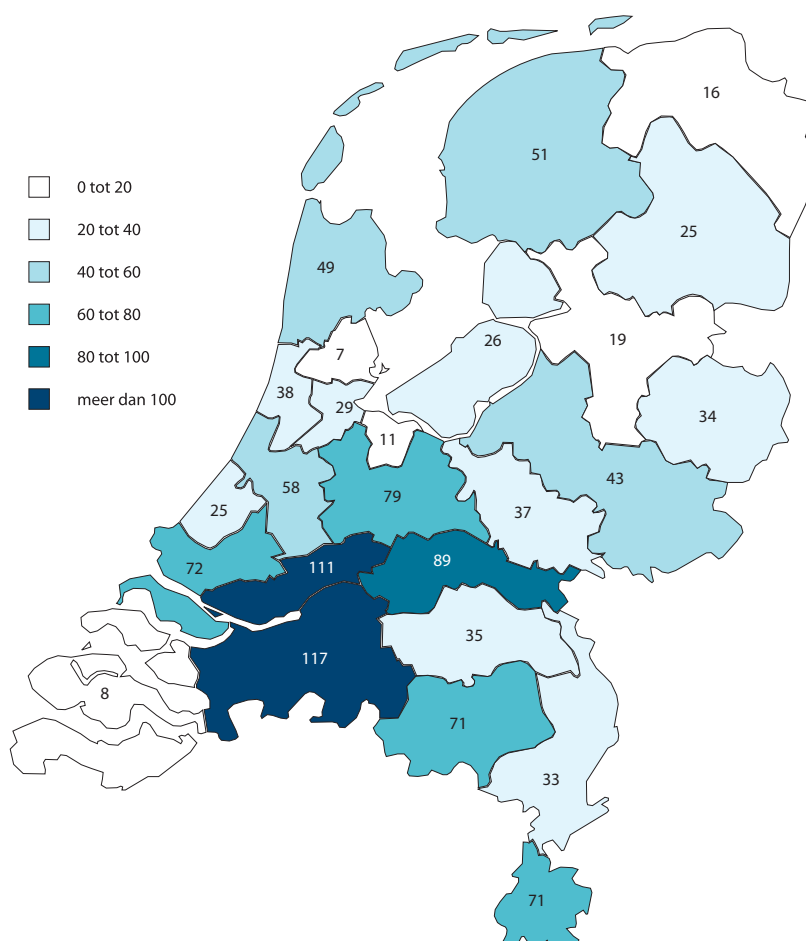
In *figuur 2* is te zien dat de politieregio's Zaanstreek-Waterland, Zeeland en Gooi en Vechtstreek het laagste aantal hinderlijke jeugdgroepen tellen. Midden- en West-Brabant en Zuid-Holland-Zuid hebben met 117 en 111 hinderlijke jeugdgroepen de hoogste aantallen.

Figuur 3 laat zien dat de aantallen overlastgevendende jeugdgroepen in de politieregio's Midden- en

West-Brabant (37), Utrecht (35) en Haaglanden (33) het hoogst zijn. De regio's Rotterdam-Rijnmond en Hollands-Midden volgen met 23 en 22 overlastgevendende jeugdgroepen.

Figuur 4 laat zien dat – op de regio Twente na – het noorden en oosten van het land nauwelijks criminele jeugdgroepen hebben. Utrecht (19), Haaglanden (11) en Midden- en West-Brabant (9) hebben de meeste criminele jeugdgroepen.

Figuur 2 – Aantal hinderlijke jeugdgroepen in Nederland naar politieregio

A map of the Netherlands divided into provinces, each labeled with a number representing the count of municipalities in that province that have more than 40,000 inhabitants. The provinces and their counts are: Groningen (6), Friesland (2), Drenthe (2), Overijssel (11), Gelderland (12), Utrecht (12), Noord-Holland (23), Zuid-Holland (37), Rotterdam (3), Amsterdam (3), Noord-Brabant (35), Limburg (10), and Zeeland (12). The legend indicates that the orange color represents the 'Meer dan 40' category.

De ontwikkeling

Het totale aantal problematische jeugdgroepen ligt in 2010 op 1.527. Dit is 13 procent lager dan in 2009 (toen 1.760). De daling wordt vooral ver-

oorzaakt door een daling in het aantal hinderlijke (-14%) en overlastgevende (-13%) groepen. Het aantal criminele groepen daalt licht (-3%).

Tabel 1 – Overzicht van procentuele en absolute veranderingen in het totale aantal problematische jeugdgroepen per politieregio

Politieregio	Totaal		Verskil totaal	
	2010	2009	%	n
Amsterdam-Amstelland	51	54	-6	-3
Brabant-Noord	46	41	12	5
Brabant Zuid-Oost	83	105	-21	-22
Drenthe	27	42	-36	-15
Flevoland	32	32	0	0
Friesland	54	43	26	11
Gelderland-Midden	53	75	-29	-22
Gelderland-Zuid	102	123	-17	-21
Gooi en Vechtstreek	11	17	-35	-6
Groningen	22	35	-37	-13
Haaglanden	69	79	-13	-10
Hollands-Midden	87	99	-12	-12
IJsselland	30	57	-47	-27
Kennemerland	48	30	60	18
Limburg-Noord	43	49	-12	-6
Limburg-Zuid	88	87	1	1
Midden- en West-Brabant	163	148	10	15
Noord-Holland Noord	58	71	-18	-13
Noord-Oost Gelderland	55	80	-31	-25
Rotterdam-Rijnmond	98	107	-8	-9
Twente	40	58	-31	-18
Utrecht	133	166	-20	-33
Zaanstreek-Waterland	8	33	-76	-25
Zeeland	11	16	-31	-5
Zuid-Holland Zuid	115	113	2	2
Totaal	1527	1760	-13	-233

In tabel 1 is te zien dat het aantal problematische jeugdgroepen ten opzicht van 2009 in achttien regio's daalt en in één regio gelijk blijft. Regio's waar sprake is van een stijging zijn: Brabant-Noord (+5 jeugdgroepen = 12%), Friesland (+11 jeugdgroepen = 26%), Kennemerland (+18 jeugdgroepen = 60%, vooral een stijging van

hinderlijke jeugdgroepen), Limburg-Zuid (+1 jeugdgroep = 1%), Midden- en West-Brabant (+15 jeugdgroepen = 10%) en Zuid-Holland-Zuid (+2 jeugdgroepen = 2%).

Het is belangrijk om aan te geven dat een stijging of daling van het aantal jeugdgroepen niet in alle gevallen iets zegt over een toename of af-

name van de lokale problematiek. Zo kan toegenomen aandacht door de politie ervoor zorgen dat er meer groepen in beeld gebracht worden of kan een bestuurlijke maatregel (bijvoorbeeld

het sluiten van een drankkeet of jeugdhonk) ertoe hebben bijgedragen dat er meer problematische groepen zichtbaar op straat zijn.

Problematische jeugdgroepen en mate van verstedelijking

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) meet van alle gemeenten de woonadressendichtheid; maatgevend daarbij is het aantal huizen dat een inwoner van een gemeente in zijn omgeving aantreft. De woonadressendichtheid wordt algemeen beschouwd als de graadmeter voor verstedelijking. Hoe dichter mensen op elkaar wonen, des te verstedelijkter het gebied.

Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen landelijke, weinig stedelijke, matig stedelijke, sterk stedelijke en zeer sterk stedelijke gemeenten. Een overzicht van het aantal gemeenten dat in deze categorieën is ingedeeld en het aantal problematische jeugdgroepen binnen deze gemeenten, staat weergegeven in *tabel 2*.

Tabel 2 – Overzicht van type gemeenten en het aantal problematische jeugdgroepen binnen deze gemeenten

	<i>Aantal gemeenten</i>	<i>Aantal problematische jeugdgroepen</i>	<i>%</i>	<i>Gemiddeld aantal per gemeente</i>
Landelijk	119	125	8	1.1
Weinig stedelijk	154	344	22.5	2.2
Matig stedelijk	82	303	20	3.7
Sterk stedelijk	62	482	31.5	7.8
Zeer sterk stedelijk	14	273	18	19.5
Totaal	431	1.527	100	3.5

Uit *tabel 2* blijkt dat het aantal problematische jeugdgroepen absoluut gezien het hoogst is in sterk stedelijke gemeenten (31.5%). Gemiddeld komen de minste problematische jeugdgroepen per gemeente voor in landelijke gemeenten (1.1 per gemeente) en neemt het gemiddeld aantal problematische jeugdgroepen toe naarmate een gemeente als meer verstedelijkt geldt. Gemiddeld komen de meeste problematische jeugdgroepen per gemeente derhalve voor in de zeer sterk stedelijke gemeenten (19.5 per gemeente).

Net als vorig jaar is ook een uitsplitsing gemaakt naar mate van verstedelijking en het voorkomen van hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen. Uit deze uitsplitsing blijkt dat het beeld van vorig jaar ook in 2010 nog van toepassing is: naarmate een gemeente als meer verstedelijkt geldt, neemt het gemiddeld aantal hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen toe.

Ernst van problematische jeugdgroepen in Nederland

De aanwezigheid van drie hinderlijke jeugdgroepen in een gemeente heeft een andere impact en vraagt een andere aanpak dan de aanwezigheid van drie criminele groepen en twee overlastgevende jeugdgroepen. Om de ernst van de overlast en criminaliteit per politieregio in beeld te brengen, is het nodig om een ernstscore te berekenen. Dit is gedaan door het aantal problematische jeugdgroepen te relateren

aan het aanwezige type jeugdgroepen. In *tabel 3* is de ernstscore per regio weergegeven.

In deze tabel is te zien dat de ernst van de jeugdgroepenproblematiek tussen de regio's behoorlijk verschilt. Midden- en West-Brabant (222) en Utrecht (206) hebben de hoogste ernstscore. Zeeland (14), Gooi en Vechtstreek (12) en Zaanstreek-Waterland (9) hebben daarentegen bescheiden ernstscores.

Tabel 3 – Ernst problematische jeugdgroepen per politieregio

Politieregio	Ernst	Politieregio	Ernst
Zaanstreek-Waterland	9	Noord-Holland-Noord	69
Gooi en Vechtstreek	12	Gelderland-Midden	74
Zeeland	14	Amsterdam-Amstelland	80
Groningen	28	Brabant Zuid-Oost	102
Drenthe	29	Limburg-Zuid	110
Flevoland	39	Zuid-Holland-Zuid	120
IJsselland	41	Gelderland-Zuid	120
Twente	52	Haaglanden	124
Limburg-Noord	57	Hollands-Midden	125
Kennemerland	59	Rotterdam-Rijnmond	127
Friesland	61	Utrecht	206
Brabant-Noord	63	Midden- en West-Brabant	222
Noord-Oost Gelderland	67		

Totaalbeeld - ernst en aantal jongeren

De gegevens in *tabel 3* geven wel een landelijk beeld van de ernst van de jeugdgroepenproblematiek in de Nederlandse politieregio's maar zijn onderling niet echt vergelijkbaar. Wanneer uitgegaan wordt van de gedachte dat jongeren in een bepaalde leeftijdsfase nu eenmaal op straat te vinden zijn en in meer of mindere mate voor overlast en soms criminaliteit verantwoordelijk

zijn, is het ook van belang om te kijken naar het aantal jongeren dat in een gebied woont. Immers, hoe meer jongeren er in een gebied wonen, hoe groter de kans dat ook meer jongeren op straat te vinden zijn.

In *tabel 4* is de ernst van de jeugdgroepenproblematiek gekoppeld aan het aantal jongeren tot 24 jaar dat in de betreffende regio woont.

Berekenen van de ernstscore

Het berekenen van de ernstscore is eenvoudig. Alle hinderlijke jeugdgroepen krijgen de score één, de overlastgevende groepen de score twee en de criminele groepen de score drie. Voor iedere straat- of jeugdbende komt er een punt bij. Een gemeente met bijvoorbeeld drie hinderlijke, één overlastgevende en twee criminele jeugdgroepen (waarvan één jeugdbende) heeft een ernstscore van $(3 \times 1) + (1 \times 2) + (2 \times 3) + 1 = 12$.

Tabel 4 – Ernstscore, inwoners tot 24 jaar en de ernst per 10.000 jeugdigen per politieregio

<i>Politieregio</i>	<i>Ernst</i>	<i>Inwoners tot 24 jaar</i>	<i>Ernst per 10.000 jeugdigen</i>
Zaanstreek-Waterland	9	93.994	1,0
Zeeland	14	106.798	1,3
Groningen	28	176.511	1,6
Gooi en Vechtstreek	12	68.258	1,8
Drenthe	29	139.314	2,1
IJsselland	41	161.633	2,5
Twente	52	192.159	2,7
Noord-Oost Gelderland	67	236.862	2,8
Flevoland	39	135.142	2,9
Amsterdam-Amstelland	80	270.397	3,0
Friesland	61	194.914	3,1
Brabant-Noord	63	188.181	3,3
Rotterdam-Rijnmond	127	370.549	3,4
Noord-Holland Noord	69	189.870	3,6
Gelderland-Midden	74	201.921	3,7
Kennemerland	59	151.705	3,9
Limburg-Noord	57	142.104	4,0
Haaglanden	124	303.902	4,1
Brabant Zuid-Oost	102	213.188	4,8
Hollands-Midden	125	234.532	5,3
Utrecht	206	385.564	5,3
Limburg-Zuid	110	157.393	7,0
Midden- en West-Brabant	222	313.582	7,1
Gelderland-Zuid	120	165.871	7,2
Zuid-Holland Zuid	120	146.726	8,2
Totaal	2010	4.941.070	4,1

Het blijkt dat de ernstscore per 10.000 jeugdige inwoners loopt van 1.0 in Zaanstreek-Waterland tot 8.2 in Zuid-Holland-Zuid. Het landelijk gemiddelde is 4.1. Na Zuid-Holland-Zuid volgen Gelderland-Zuid, Midden- en West-Brabant en Limburg-Zuid. Direct wordt duidelijk dat Midden- en West-Brabant ondanks de hoogste ernstscore (222) zakt in de ranglijst omdat er in deze grote regio ook heel veel jongeren wonen.

Eenzelfde beweging zien we bij de regio Utrecht. Het gebeurt ook dat een regio met een relatief lage ernstscore stijgt: zo staat Limburg-Noord, ondanks een relatief lage ernstscore (57), toch in de top tien, doordat deze regio in vergelijking met andere regio's een relatief klein aantal jeugdige inwoners heeft.

Als samenvatting en om het totaalbeeld te visualiseren, wordt *figuur 5* gepresenteerd.

Relevante publicaties

Klik op een afbeelding voor meer informatie.

Shortlistmethodiek in zeven stappen
(2009)

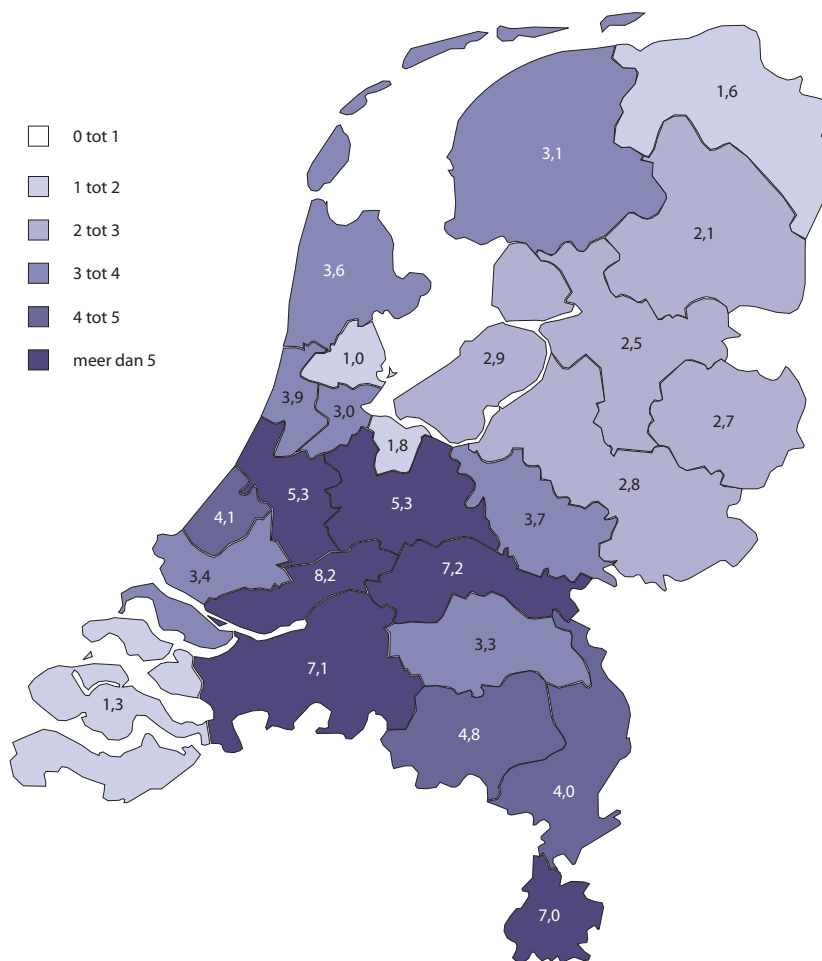
Problematische jeugdgroepen in Nederland - Omvang, aard en politieproces beschreven (2010)

Aanpak problematische jeugdgroepen - Handreiking voor gemeenten (2010)

Figuur 5 – Ernst van problematische jeugdgroepen per 10.000 jeugdige inwoners

Colofon

In opdracht van De Politie, Landelijk Programma Politie Jeugdtaak

Met dank aan

De kwaliteitsslag op de inventarisatie en aanpak van problematische jeugdgroepen is mogelijk gemaakt dankzij een subsidie van het ministerie van Veiligheid en Justitie

Vormgeving

Marcel Grotens, Bureau Beke

Henk Ferwerda en Tom van Ham

Problematische Jeugdgroepen in Nederland

Omvang en aard in het najaar van 2010

© Bureau Beke, december 2010

„waakzaam en dienstbaar“

Bijlage - problematische jeugdgroepen per regio

Politieregio	Hinderlijk	Overlastgevend	Crimineel	Waarvan	
				Straatbende	Jeugdbende
Amsterdam-Amstelland	29	15	7	0	0
Brabant-Noord	35	6	5	0	1
Brabant Zuid-Oost	71	7	5	0	2
Drenthe	25	2	0	0	0
Flevoland	26	5	1	0	0
Friesland	51	2	1	3	0
Gelderland-Midden	37	12	4	0	1
Gelderland-Zuid	89	10	3	2	0
Gooi en Vechtstreek	11	0	0	1	0
Groningen	16	6	0	0	0
Haaglanden	25	33	11	0	0
Hollands-Midden	58	22	7	2	0
IJsselland	19	11	0	0	0
Kennemerland	38	9	1	0	0
Limburg-Noord	33	7	3	0	1
Limburg-Zuid	71	12	5	0	0
Midden- en West-Brabant	117	37	9	4	0
Noord-Holland-Noord	49	7	2	0	0
Noord-Oost Gelderland	43	12	0	0	0
Rotterdam-Rijnmond	72	23	3	0	0
Twente	34	3	3	2	1
Utrecht	79	35	19	0	0
Zaanstreek-Waterland	7	1	0	0	0
Zeeland	8	3	0	0	0
Zuid-Holland-Zuid	111	4	0	1	0
Totaal	1154	284	89	15	6